»БРАНИК« ИЗЛАЗИ
шест пута на недељу,
осим на дан после свеца.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву »Браника« у Н. Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ »БРАНИКУ«:

на годину	К 32·—	40·—	дин.
на по године	К 16·—	20·—	„
на четврт године	К 8·—	10·—	„

Поједини бројеви стају 10 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.

Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући гђе Анке Пајевићке у Дунавској улици бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Број 35 | У Новом Саду, у четвртак 14. (27.) фебруара 1908. | Година XXIV.

Ново насиље и безакоње Раух-радикалско.

Карловци, 12. (25.) фебруара 1908.

Данас је требало бити *овде суђење у ствари смештања поседа манастирске штампарије.* При првом рочишту изрекао је судац *Коњовић* своју некомпетенцију тобоже с тога, што у тој ствари постоји спор између судске и управне власти, те да суд није надлежан решавати дотле, док се не установи код владе, да ли је мишљење судца Коњовића у погледу спора оправдано.

Услед призива дошла је ствар *митровачком* суду па земаљској влади, која је напокон решила, да не постоји никакав спор између судске и управне власти, те упутила карловачки суд, да ствар мериторно реши. Ово мериторно решење требало се данас донети, но *пре рочишта дође брзојав од „правосуђа“ из Загреба, у ком се судцу налаже, да* заказано рочиште одгоди, *а све овоиредметне списе пошаље „кретом поште“ опет горе правосуђу, од куда су једва пре осам дана стигли у Карловце.*

Заиста нечувено! Правосуђе, које је списе месецима имало код себе, у последњем часу опсети се, да списе није добро »проштудирало«, те дај их натраг бајаги ради штудирања, а у ствари *да се заштеди радикалској браћи и савезницима бана Рауха једна брука* — два дана пред изборе, јер о резултату саме парнице, према нечувеном насиљу радикалском, не може бити сумње. Ако тај телеграм није можда дрска мистификација ког радикалскога главешине, послат из Загреба, да се ма по коју цену омете рочиште и осуда радикала баш у најкритичнијем часу по њих — онда је то нечувено насиље правосуђа, да једном суду, за љубав једне »демократске“ фракције, онемогућује и забрањује одржање рочишта, које се по судском поступку у целом свету може одложити *само на захтев странака.* А „правосуђе“ нити је странка, нити је власт, која је суду надлежна, но само једно административно тело, које не сме утицати у само суђење.

То је жалосно, и ми жалимо ону земљу, у којој извршење закона и примењивање истог, као и дељење правде зависи од телеграма шефа за правосуђе и интересâ радикалских!

Servus, Paul! Nichts ist geschehen, ал' ваљда ће се и том наћи лека!

Др. Т.

Догађаји у Хрватској и Славонији.

Радикали у савезу с Франковцима.

Из *ср.-карловачког* изборног котара нам јављају, да су се *радикали слизали с неким франковцима.* У том котару биће *три* кандидата: коалирац др. Владимир пл. *Николић-Подрински*, радикал-рауховац др. Ђорђе *Красојевић* и социјалиста Витомир *Кораћ.*

Али поред свега тога, што ће Красојевића потпомагати не само *Раухови бајонети*, него и неки франковци, присташе српско-хрватске коалиције ступају у изборе с чврстим поуздањем, да ће *положити на земљу* и шефа радикалне странке, тако, да се више не подигне.

Сада је сасвим јасно, да су се радикали не само споразумели са Раухом, већ да су уз Раухов благослов склопили и *тајни пакт* са франковцима, само да натруне српско-хрватској коалицији.

Да је то тако, види се и по том, што ономадашњи број »*Хрватског Права*“, листа злогласног Жидова Јозуе *Франка*, отворено изјављује, да *„старчевићанци“ не ће гласати у Ср. Карловцима за дра Владимира ил. Николића.* У Ср. Карловцима Николићев је противкандидат *српски радикал*, дакле ће франковци њега подупирати и за њ гласати. Али *пакта* нема, зар не, г. Франк?

Хрватски лист о радикалима.

Под насловом: »*Ситуација пред изборима*« доноси »Хрватска“, главно гласило хрватске странке права (али не Франкове!) овај чланак:

„Гласови, што сада у очи избора стижу *са свих страна домовине нам Хрватске, навијештају мало не сигурну побједу хрватско-српске коалиције на изборима.* Широки народни слојеви прогледали су тактику помагача Векерле-Раухових, те им на свим линијама окрећу леђа. Сва три точка на трициклу Раухијаде: мађарони, франковци и *српски радикали, загрезнуше у блато*, и што се више напиње водство Раухових помагача, да извезе троколицу на чистац, то им блато, у које су троколица доспјела, све више попрскава лице. Српски радикали сматрају Сријем својом доменом. Туда путују сада радикалске перјанице, али *нигђе не налазе одушевљена дочека*, којему су се надали, те они почињу увиђати, да су и ту, што но ријеч: *обрали бостан.* Народ им окреће леђа, не ће ни да чује о кандидатима, што му их намеће радикално водство. На неким мјестима, поименце у Шиду, гђе је кандидиран радикал Рокнић, *није се смио вођа српских радикала, жалосни шуциндански јунак Јаша Томић, ни показати пред раздраженим бирачима*, којима је хтио препоручити Рокнићеву кандидатуру; а кад је на повратку полазио на железничку станицу, морао је издржати читаву олују најпогрднијих повика на радикалско водство. Довикивали су му: „Не требаш нам! Ти си Раухов слуга, издао си Мађарима наш народ! Срам те било.“

Сјајни дочек бившег подбана народне владе дра Вл. Николића у Петроварадину и Земуну је осигуран, а *побиједити ће и у срцу и у сијелу предсједништва радикалских јакобинаца, у Сријемским Карловцима*, ако радикалима не притеку у помоћ, као што веле, да се на том и ради: — *франковци* и неки *фуршимашки фанатици*, који избацују лозинку, да је већ вријеме, да се покуша и с кандидатуром: католичког Хрвата, — као да се ради о изборима за какав хрватски црквени сабор.

Тројни савез под егидом: Векерле-Раух — т. ј. српски радикали, мађарони и франковци, добро знају, од коликог би био домашаја пад предсједника српске радикалне странке, познатог *ускока* из хрватско-српске коалиције, дра *Красојевића*, у самом центруму радикалске организације. Зато ће они упријети све силе, да онемогуће побједу Николићеву: да макар којим начином: раздвојем хрватских и српских бирача или ужим избором спасе за Рауха барем *импозантну браду предсједника српске радикалне странке*, док се *за његову главу и онако нико не пушима.*

Ми се надамо, да хрватски бирачи не ће хтјети припомоћи противницима хрватско-српске коалиције, да помоћу какове илузорне кандидатуре онемогуће побједу дра. Николића и омогуће побједу предсједника српске радикалне странке. А ако збиља то учине, нека знаду, да су у најкритичније вријеме, на најкритичнијој тачци, *ставили се о бок онима, који хоће да овим изборима деманшују оправданост стајалишта јуначких наших делегата на заједничком сабору у борби за хрватски језик и одржање државног индивидуалишета Хрватске.* Све франковско-фуртимашке софистерије не ће моћи премазати свијету очи, да се ради о чему другому, него о алтернативи: за хрватску државну индивидуалност и искључиво право хрватског језика — или за Рауха и теорије његова манданта Векерла, које иду за узакоњењем употребе мађарског језика на хрватском тлу и за нивелисањем државног индивидуалитета Хрватске. Унашање других покретних лозинака у садању изборну борбу значи злонамјерно или бесвјесно одвраћање од изходишта и језгре најновијег раздобља наше политичке борбе са нашом савезницом Угарском.

Нека се они, који као да још нису на чисто, о чему се de praesenti, на садашњем изборима, ради, огледају около себе, по периферијама прогледалих широких народних слојева диљем Хрватске и Славоније. Нека узму на ум оне поклике огорчености против фразеологије и опсјењивања перјаница српских радикала и Франкових трабаната.

Вјерујемо, да је дра Јозуу Франка спопало бјеснило у Драганићу, када му стадоше у лице добацивати шуровање са Векерлом, Штрасновим и како ли се све не зову разне етапе његова Конрад-Валенродског разорног политичког дјеловања под звонким лозинкама телићарске фразеологије

ЛИСТАК.

МАНАСТИР ВРАТНА У СРБИЈИ.

Велике су замисли и успеси уметника са кичицом и песника.

Оставимо дела бесмртног Рафаела и Микланцела а бацимо поглед на радове наших живих и скоро преминулих уметника. Ко се не диви и не хвали кичицу Буковца, Паје Јовановића, Крстића и др.? Ко се не диви вештини пера Јакшића, Бранка Радичевића, Његуша и др.? Велики умови створише сликањем кичицом и пером преглед природних красота те се ми, и не видев их, наслађујемо.

Велики природни дарови достижни су уметнику и песнику, да их ставе на хартију.

Од тих природних дарова, којима је природа украсила Србију, поменућу само један а таквих је врло много.

На североистоку Србије недалеко од Паланке, *„Брзе Паланке“* (зв. »Брзе«), налази се манастир **Вратна** са околином, која привлачи сваке године стотине путника *странаца* и *домородаца.* Наслађујемо се читањем дивних описа швајцарских предела, које је вешто перо увеличало, јер своје довољно не познајемо. Шта би се могло тек пружити уметницима и путницима, кад би их довели у околину манастира *Вратне*, манастира *Студенице*, па гору *Златибор*, *Сићевачку* клисуру и т. д. и т. д.? На велику штету Србије ови се предели не дају прегледати, јер су врло тешко приступачни.

Манастир *Вратна* привлачи својим положајем и природним вратницама мноштво путника сваке године.

Над истоименом реком природа је створила три горостасне вратнице, удаљене једна од друге око 1/4 сахата. Кад се са тешком муком до њих приближимо и посматрамо их — тешко се растајемо. Ове природне вратнице, које може само кичица вештога сликара представити, позивају путнике, да их посматрају не једанпут, већ сто пута. Долазе странци и домородци и долазили би све више, само кад би приступ био лакши.

Са Дунава од *Брзе Паланке* треба путовати 3 сахата на колима по узаном и јаругама испрекрштаном путу. Док се стигне до крчме у селу Вратни, које је удаљено 1/4 сахата од манастира, сасвим се путник умори и покаје за свој труд. Али кад већ приспе на место и поврати се истим напором на путу, не жали за труд само кад је видео ову дивоту од природе. На подножју првих вратница налази се манастир са конаком калуђерским а у дворишту неколико стаја за манастирску стоку. У сеоској крчми ништа се не може добити осим ракије, вина и каве.

Може се представити како је путнику, који ово све није предвиђао.

Старешина манастира је већ 20 година седи архимандрит Филарет Петровић. Калуђер какви се на прсте броје.

Човек свестрано образован и врло пријатан. Може имати око 60 година али се врло добро држи. У рату седамдесетих година играо је видну улогу. Има својих књижевних радова доста а и данас се јавља са по којим чланком у црквеној књижевности. Да је велик љубитељ књижевности сведочи и то што има свој фонд у *срп. књижев. задрузи.* Пре три године био је кандидат за шабачког владику. Штета је велика што овај стари духовник није на бољем месту те да бар остатак свога живота проведе угодније. Из говора седога духовника дознао сам да јула месеца просечно има 250.280 посетилаца у манастиру **Вратни.** Сам манастир врло је сиромашан те путник у њему не може ништа добити до лепе речи седога пастира.

Да је ово место негде у Швајцарској ишао би свет у свако доба године да посматра овај чаробни предео; али би Швајцарци оваке пределе снабдели и добрим путевима и удобностима. Пре 5 година начелник среза брзопаланачког г. Алекса Стефановић, који је сада судија, образовао је »*Друштво за унапређење манастира Вратне*“. Ну г. Стефановић је премештен а и друштво је убрзо престало.

Оваке пределе требало би уступити на експлоатацију повчаним заводима. Сигурно је да би приватна иницијатива учинила те би све више долазили: здрави да се науживају, болесни да се лече а највећу корист имала би држава.

Вас. Дим. Равничанин.

За Ликом почињу прогледавати и други крајеви, шта има да значи улога дра Јозуе Франка у политичком животу Хрватске. Исти чланови његова главног стожера не таје, да би се га жељели ослободити, а многи његови тобожњи присташе зову под заставу чистих све праваше само зато, да им се помогне истиснути Франка из кола уједињеног праваштва. Разни коалиционашки листови забиљежили су више оваковних случајева одрицања чистих од Франка, који нису демантовани.

Што буде јасније испостављан савез франковштине, српске радикалштине и рауховштине у изборној кампањи, то ће се више множити број очишћених од франковштине, коју је Векерле узео на око, да с њеном помоћу и уз помоћ *српских Франковаца, радикалских јакобинаца*, сломи хрватско-српску коалицију, која је свратила позорност Европе на хрватско питање и јуначком умном борбом њених присташа у заједничком сабору омела протуривање мађаризаторских прохтјева на хрватском тлу.

Ма успјело протурати колико му драго мађарона, франковаца и српских радикала у сабор, једно је већ сада јасно: мађаронству нестаје све више испод ногу тла; звијезда Јозуе Франка запада све више у тмине; а *српско радикалство почиња само на себи самоубијство.* — Бити ће дакако и у будуће и франковаца и мађарона и српских радикала, али народни широки кругови све ће им више окретати леђа, све ће се више од њих одаљивати, чим више се они буду приближавали једни другима. Тај артефакт рауховско векерловског тројства не ће тамо вечерати, гдје данас обједује: народ ће прекужити и ту бољетицу и здрави његов организам излучиће запреке циркулације здраве своје крви.“

Тако суде поштени и родољуби Хрвати о црним издајицама српског народа: о *радикалима.*

Бајонети на изборима.

Раухов „подбан“ *Церкофих* издао је окружницу, у којој објављује, да ће се на дан избора извести на биралишта *оружана снага*: војници и жандарми.

Са свим по рецепту „црнога грофа“ у Угарској!

О железници кроз Санџак.

Француски лист „Echo de Paris“ добио је из Беча од свог дописника овакав телеграм:

Железница ново-пазарска, као и цело балканско питање, које је тако изненада створило узбуну, изјавама барона Ерентала, још су једнако предмети разговора и дискусије у политичким и дипломатским круговима и још непрестано јако интересују и ширу публику. Одмах морамо признати, да се сви листови у својим примедбама и коментарима држе врло резервисано и тактично и са свију страна изјављују се жеље да се нађе начина те да се отклоне сви узроци, који би могли довести до рата, т. ј. да се што пре постигне ма какав споразум. Миг, који је дат од стране аустријског министарства спољних послова, дајући на знање Русији, да она може добити накнаду у железници, која би везивала Дунав са Јадранским морем, повољно је примљен, и тако исто и оцењен.

Биће само нужно, да се промени ранији руски пројекат, по коме би та железница ишла од Радујевца до Улциња, пошто се ова последња варош налази на црногорском земљишту, а Аустро-Угарска по чл. 29. берлинског уговора има право да се сама споразумева са Црном Гором о грађењу железница. С тога је као излазна тачка ове железнице на Јадранском мору предложена Медуја у Албанији. Један официр од великог положаја баш данас ми је рекао, да ће железница, која има излазну тачку у Медуји потпуно парирати стратегијске користи новопазарске железнице. Он се изразио овако: „Овом последњом железничком пругом (Н. Пазар-Митровица) Аустро-Угарска, која до сада једва ако је могла да са највећим напорима крене један корпус ка југозападу, моћи ће да баци целу своју војску на пут за Солун. Аустро-Угарска биће једном у могућности — од европских сила — да у сваком тренутку са целом својом ратном силом буде у срцу Балкана. Али ситуација ће се изменити, ако се сагради железница до Медује, јер ће Италија бити у могућности, да кроз Албанију продре на полуострво и стави се на супрот Аустрији. Да би дакле избегла ову евентуалност, Аустрија би морала одгодити све своје егојистичке планове на Балкану, док не сагради јаку флоту, којом би спречила могуће искрцавање италијанске војске на обалу Албаније.“

Сви листови расправљају та питања објективно и примају енглеско мишљење односно рокова за реформе у Македонији, само је „Нова Слободна Преса“ употребила ову прилику, да направи Енглеској неке заједљиве примедбе. Тако н. пр. „Н. Сл. Преса“ вели, да Енглеска тежи, да изазове незадовољство Аустрије противу Русије, да би она била господар ситуације и судија миротворац. Међутим тај чланак »Пресе« је задоцнио за један дан, јер се у њему претпоставља, да још увек постоји запетост између Немачке и Енглеске, а у исто време водио је рачуна и о осећајима извесних аустријских кругова, који држе да је спас аустро-угарске монархије једино у савезу њеном са Србијом.

Аустријско министарство спољних послова придаје велике важности телеграму, добивеном из Цариграда, који гласи: да су турски званични кругови још одавно очекивали тражење железничке пруге од стране Аустрије и да је Аустрија имала само зато тако брзог успеха, што је Турска сматрала, да јој је немогуће, да се овом захтеву одупре. Тај телеграм завршује се тиме, што вели, да је изјава барона Ерентала, односно потпуне сагласности Русије са Аустријом, учинила на Порту велик утисак.

Политички преглед.

— **Угарски сабор.** У јучерашњој седници заступничке куће угарског сабора у дебати о преинаци саборског пословника држао је великокикиндски посланик др. Михаило *Полит Десанчић* сјајан говор. Рекао је међу осталим како не верује, да ревизију пословника влада сматра за потребну само због опструкције хрватских делегата и народносних посланика, него мисли да по свој прилици постоје други важнији разлози за ревизију. У осталом, тим је само најсјајније рехабилитован гроф Стеван *Тиса*, који није имао на уму тако строгу ревизију пословника. Говорник разлаже, како је ревизија пословника замишљена не у корист демократије, него баш против ње. Ревизија је оружје са две сечнице те се не би смела спроводити ни онда, кад би Угарска била потпуно независна. Поравнање пак с Аустријом показује, да Угарска није независна држава. Беч никад више не ће учинити погрешку, коју је учинио године 1848. кад је Угарској дао војску и војну опрему. После дра *Полита - Десанчића* узео је реч министар унутрашњих послова гроф Јулије *Андраши* те је рекао, да он с питањем ревизије посланика стоји и пада, а исто су то изјавили др. *Векерле* и гроф *Апоњи.* За тим је седница била прекинута одмора ради. Кад се наставила говорио је најпре Емил *Нађ* у личној ствари а за њим је дисиденат Кароль *Етвеш* зло искритиковао Нађов предлог за ревизију пословника. Дисиденти су били усхићени. Старац *Сапанош* је загрлио Етвеша, чак му је честитао и његов »пријатељ« *Полоњи* а барон *Кас* је сав одушевљен ижљубио Етвеша. Кад се свршила седница дисиденти су свога говорника усклицима испратили из саборнице.

— **Шта хоће Мађари?** У париском полумесечнику „Questions diplomatiques coloniales“ обелоданио је гроф *Мајлат* чланак, у којем се међу осталим налази и ова ставка:

»Сматрам за корисно, да осветлим политичку страну хрватскога питања; јер ово је питање у првом реду ствар снаге. Ради се пре свега о том, да знамо, ко је ту јачи.

За Угарску је питање живота и смрти: одржати мађарско обележје угарских државних железница, осигурати *силом, буде ли требало: и пушчаним танетима*, господство мађарскога језика на хрватским пругама железничким. Јер у истину, ми Мађари не можемо до Реке, ако не идемо преко Хрватске. Нама би требало, да будемо господари пута до Реке и онда, кад не бисмо на то имали права. Кад човек бира политичка средства, не сме бити превише скрупулозан. Хрвати су нам у том дали најлепши пример. Ми знамо, да ћемо доживети један пораз за другим, ако се у садањем сукобу покажемо слаби, ако у њему узмакнемо“.

Вести из места и из народа.

Нови Сад, 13. фебруара 1908.

— **Докле ћемо тако!** Пишу нам из *Баваништа*: „Црквена општина је знатну своту новаца жртвовала, а приличну своту и задужила, те свој божји храм онако украсила, како и приличи таквој једној општини, као што је Баваништа, која три свештеника издржава, јер мало је таквих општина у Српству.

Па и ако се не варамо, иста је општина купила и нов полијелеј, који по причању треба да је изванредан. Али, на жалост, прођоше многи благи дани и ми га не видесмо, а чујемо да је већ давно купљен. Где би исти могао бити? Кад не виси на свом месту, за које је купљен, где треба да је? И ми грађани баванишки желимо да видимо што пре полијелеј у нашој цркви а ако га нисмо купили, да га купимо! Размирица са г. Перинцем у данашњим околностима може да траје годинама, а за то ће г. Перинцу на част служити, ако зна, да је у праву, нека општину тужи. Ако не, нека носи свој полијелеј, а не држати у неизвесности целу једну општину, која Вас, све док ову ствар не пречистите, сумњивим држи.

Да би се то замршено стање код црквене општине што пре размрсило, то позивамо г. *Алексића*, који је цркву сликао, да о свом раду рачуна дâ, да ли је исти примљен или не! И од кога је примљен? Позив смо пре неки дан и у „Застави“ читали и до данас *никаква одговора*. Немојте заборавити, г. Алексићу, да се код овдашњег једног грађанина налази Ваше писмо, које многе личности око управе црквене општине сумњичи. Тим пре Вам је дужност да дате изјаву, шта је управо у истини, да би се једном ред у црквеној општини створио; скинућете одговорност са оних људи, који Вас препоручиваху, а нарочито са свештеника, који је први међу истима.

Чује се, да је један од чланова црквене општине већ доста давно тражио од вршачке епархијске власти дисциплинарну истрагу против управе овдашње црквене општине, али власт *до данас ни мукајеш*, но ако мисли радикална власт, да је српска имаовина само радикалска, љуто се вара.

—ћ.“

Новости са стране.

— † **Сватоплук Чех.** У недељу, 10. о. м., преминуо је у Златном Прагу прослављени чешки песник Сватоплук *Чех*. Покојник се родио 21. фебруара 1846. у Остредеку код Бенешова у Чешкој. У Златном Прагу је изучио права, али се онда одао књижевничкој каријери. Много је путовао по јужној Русији, по Криму и по Кавказу и те је путеве описао у својим „Путним скицама“ и „Успоменама“. Пропутовао је и Данску и Немачку. Дуго је за некадашњи старочешки орган „Покрок“ писао подлиске а после је радио на „Народним Листима«. Из његова су пера потекле силне мајсторски написане приче, хумореске, сатире, романи и песме. Још године 1874. изашла је прва збирка његових песама. Један од најпознатијих његових спевова јесте спев с натписом „Песме једног роба“. У том спеву говори о подјармљивању Чеха и спев је тај у своје време у чешким круговима изазвао велику сензацију. Од године 1879. амо био је Сватоплук Чех сарадник белетристичког листа »Kvety«. Покојни Чех је био велик особењак. Никад се није појављивао у друштву, бегао је од људи те је живео са свим за себе. Толико се пута смерало, да му се припреме овације, но он је сваки пут умео то да спречи. Приповетке Сватоплука Чеха преводили су у нас Павле *Падејски* и *Срет. А. Поповић.*

— **Нови календар у — Кини.** Као што читамо у новинама, већ су се и Кинези одважили, да од год. 1909. заведу нови календар, јер им је досадила њихова усамљеност од осталог културног света. Сад само радознало чекамо да видимо, ко ће пре примити нови, напреднији календар, да ли православни народи или Кинези.

— † **проф. др. Јан Палацки.** У Златном Прагу је у недељу, 10. о. м., умро је у 78. години свог века доктор права и филозофије професор Јан *Палацки.* Покојник је био син славног чешког историчара и родољуба дра Франтишка Палацког. Др. Јан Палацки, свршивши свеучилишне науке, посветио се академијској каријери те је постао доценат за ботанички земљопис на прашком чешком свеучилишту. Но после смрти свог оца оканув се доцентуре те се сав одао на то, да управља лопковичким спахилуком, који је наследио од свога оца. Али се после опет вратио академијској каријери те је постао редован професор ботаничког земљописа. Неко је време покојник био и посланик на чешком земаљском сабору а припадао је групи конзервативних велепоседника.

Српско Народно Позориште.

Голгота. Драма у 3 чина, написао Миливоје Ст. Предић.

Синоћ је двоструко свечано узбуђење овладало нашом публиком, која је до последњег кутка напунила позориште. Била је српска премијера једног младог талента, који је својом драмом „Голготом“ избио из сиве, једнолике гомиле одједанпут на висину и глас. Другу радост и узбуђење изазваше синоћ гости нашег позоришта: чланови Кр. Срп. Нар. Позоришта из Београда, који дођоше, да врате недавнашњу походу нашој дружини. Поздрављамо и овде најусрдније госте нашег позоришта, који су и наши гости, захваљујемо и њима и пожртвовној разборитости управе њихове, што ћемо доћи до истинског, уметничког уживања, што ћемо се упознати са најбољим српским глумачко-уметничким снагама у целини, а у хармоничном приказу.

Пре него што започнем реферат о синоћној игри, морам укратко исписати неколико напомена о комаду. Г. Предић, писац „Голготе“ је врло сретно одабрао тему. Главна јунакиња у комаду је Олга, млада, интелигентна девојка из Београда, која на почетку драме излази пред нас као кћи пропалог богаташа. Отац јој је умро а живе јој мати и брат. Мати је болесна, ударом судбе раздешена, сатрвена, не зна, како да се избави тешке ситуације. Њен син је лакомислен деран, који троши новац у лудо, пијанчи, са метресама, и на концу маша се туђег новца у банци, где је као чиновник служио. Све наде леже у Олги, која се као разборита девојка уме да уживи у своје тешко стање, уме да се одрече свега у животу. Она жели, да се посвети свом силином љубави својој и према Петровићу, своме веренику, али када јој и мати напрасно умре, дознавши за проневеру синовљу и када вереник охладни према њој због њене материјалне пропасти — она напушта родитељску кућу, сели се незнано у неки забити београдски ћумез, где седи махом највећа сиротиња и талог друштвени. У тај се кутак завукла Олга, да се разрачуна са животом. Сазрела је у њој мисао, да треба, да угаси живот. Резигнирала је потпуно и ту јој одлуку не може да поруши ни племенити професор Протић, који хоће, да поправи неоправдану погрешку свога пријатеља а вереника Олгина и нуди јој великодушно руку, не би ли је извукао из

кала материјалнога и дао јој прилике, да залечи дубоке ране своје душе. Али Олги је запрнео, огрчао живот и она узима уже и одлази у споредну одају, да се обеси.

То је скелет „Голготе“. На њ наслања писац многе верно погођене типове београдске и разне епизоде, које су све животу верно, местимице и сувише натуралистично изведене (на пр. I. сцена у III. чину). Експозиција је у I. чину врло добра. Писац тако вешто оперира са својим лицима, да ми у часу улазимо сасвим у ситуацију и с пуном јасношћом можемо, да пођемо за писцем. Овај је чин драмски нај јачи и најзбијенији. Изведена су пред нас сва главна лица, оцртани су нам јасно њихови карактери, разложене су нам њихове интенције и објашњена драмска ситуација, у коју улазе.

У другом чину долазе изврсни типови, који духовито говоре на позорници. Али радња је нешто спорија, слабија. Човек је после I. чина очекивао велику борбу између људи у драми, код којих се тражи јака одлучна воља, смишљени одређени циљеви, за које се улаже велика воља и велика снага, јер драмска лица треба да имају људске величине а то ће рећи: треба, да се јасно уздижу из људске осредњости и да се крећу у каквом значајном вредносном правцу. Та борба у већим саразмерама је изостала зацело с тога, што је писац Олги одузео доста активности. Њу више граде ситуације, него што их она сама ствара. Олга више рефлектира о догађајима у драми, него што их она својом вољом и одлучним циљевима ствара пред нама. Она више пада у сентименталност, него што покушава, да догађаје измени у своју корист. Она рађе резигнира, него да се смело сукоби са оним, који држи у својој руци њену срећу и да је бар покуша спасти и ако је, као што се већ у I. чину чисто види, изглед зато врло мален, скоро никакав.

После овакве карактеризације сасвим је онда логично и разумљиво понашање Олгино у III. чину. Она је резигнирала и завршује само са животом. Овај чин је радњом најмршавији. Кад слуштите с њега оно, што спада на сликање милијеа остаје једна једина велика сцена. Сцена између Олге и Протића. То је заиста уметнички изведена сцена, само би драмски имала још јачега ефекта, да је писац срезао оно мало дирљивости, која се истина и сама нудила, Естетичари стално одвраћају писце од сваке дирљивости.

Ово, што сам рекао, било је више тумачење, разјашњење Предићеве драме и његове главне јунакиње. Ја примам оно, како је писац у сваком појединoм чину радњу мотивисао. Ја се само не слажем са писцем у томе, зашто је у II. и III. чину доводио лица у таку ситуацију. Оно даље се не може нападати. Истичем велико познавање живота код писца. Писац је енергично и захватио у тај живот и изнео нам чврстом својом руком неколико живих људи, створио нам је илузију о стварном, реалном животу. Захвални смо писцу на досадашњем а са највећим ишчекивањем и мирном надом гледамо у даљи му рад.

Приказ је био у сваком погледу за углед. Г. *Ђорђевићка*, кћи нашег омиљенога *Веље Миљковића*, имала је лавовски део у својим рукама. Она је дала живота, топлине, срце и душу пишчевој Олги. У њену приказу није било ничега извештаченога, ничега, што је на ефект срачуњено, ни један гест, ни један покрет на лицу није био сувишан или неприродан. Приказ гђе *Ђорђевићке* је од почетка до краја, до оне страшне последње сцене са ужетом, била једна висока, скроз уметнички, стварности и животу потпуно верно изведена креација. Наши живци су се у истини таласали по осећајним скалама онако, како је уметница захтевала. И остали приказивачи су са највећом амбицијом, смислом и укусом извели своје задатке. У брзини истичем са највећим задовољством г. г. *Поповићеву* (Алексићка), г. *Милојевићку* (класна учитељица), г. *Павловићку* (фијакеристина жена), за тим истичем уметничке игре г. М. *Гавриловића* (Протић), Л. *Поповића* (Жарко) и г. М. *Петровића* (вереник), који је на жалост мало јаче био промукао. Епизодне улоге су врло смишљено и живо извели г.г. *Шапоњић* (Трајко), *Лазаревић* (директор) и г. Р. *Петровић* (фијакериста).

Публика је врло често тапшањем одобравала игри глумачких пам гостију и често их је после чинова а и на отвореној сцени изазивала. Симпатичног писца је публика у два маха изазвала. После другог чина предала му је овдашња трговачка омладина ловоров венац са тробојницом.

Л. М—д.

НОВИЈЕ.

Битољ, 12. фебруара. (Изв. »Б. Новина«). Пре неколико дана турска војска је ноћу опколила и напала село Дабницу, код Прилепа, у коме је те ноћи била српска чета војводе *Јосифа*. Српска се чета није дала изненадити и препасти, него је после неколикочасовне борбе, *јуначки пробила турски ланац* и повукла се на Мукос, без губитка. Турци су имали три погинула.

Загреб, 12. фебруара. За ђаковачког бискупа биће наименован, како се говори, каноник *Иванчак*, а за сењског бискупа *новосадски* опат др. Павле *Амон*. Коадјутор надбискупу дру Посиловићу биће посвећени бискуп др. *Крапац*.

Рим, 12. фебруара. Вести са Сицилије казују, да су услед тога, што је *Нази* осуђен, неколико стотина демонстраната прошли кроз главне улице у Сиракузи. У позоришту се морала прекинути представа. У Катанији и у Месини било је демонстрације.

ТЕЛЕГРАМИ
уредништву „БРАНИКА“.

Говор дра Полита-Десанчића против ревизије пословника.

Будимпешта, 12, фебруара. (Од нашег извештача). Др. Полит-Десанчић држао велики говор против ревизије саборског пословника, поднео је у име народносне странке предлог, да се ревизија држи in suspenso, док се не расправи изборна реформа.

Андраши прети оставком.

Будимпешта, 13. фебруара. У Кошутовој странци осуђују, што је министар гроф Јулије Андраши од ревизије пословника начинио кабинетско питање. Министарски савет је решио, да неке модификације усвоји, али ове морају бити у оквиру упутства реформе пословника.

Догађаји у Русији.

Петроград, 13. фебруара. Италијански новинар Калвино, који је учествовао у завери против Великог Кнеза Николаја Николајевића, признао је, да спада у револуционаре.

Финансије.

— **Новчана пијаца.** Мало по мало постају *нормалнима* међународне пијаце. Једино је још *немачка* пијаца нешто узнемирена, јер тамо снижење каматне стопе много више касни, него што се очекивало. У *Лондону* је готовина злата опала, јер је Енглеска Банка отплатила зајам злата, што га је добила од Француске Банке, али с тога ово није јаче утецало на приватну каматну стопу. У *Паризу* је изобиље у новцу стално. Приватна каматна стопа била је 14. о. м.: у Бечу 4, у Берлину $4^{5}/_{3}$, у Лондону $3^{13}/_{16}$%.

Позив на претплату.

Почетком нове године 1908. почела је **нова претплата** на „Браник.“

Можемо са задовољством погледати на наш рад и на одзив српске одабране публике на тај наш рад. Све, што је у Српству солидно и одабрано — то чита наш лист и одобрава правац нашега листа. Ми нисмо спали на то, да торбаримо са нашим листом, и да намећемо наш лист. Правац и садржина нашега листа по себи је препорука нашем листу.

Претплата за „Браник“ остаје стара:

на читаву годину . . . . 32 К.
на по године . . . . . 16 К.
на четврт године . . . . 8 К.

а може се претплатити и месечно са 2 круне 70 пот. За Србију износи годишња претплата: 40 динара, погодишња 20 динара, а четвртгодишња 10 динара.

Претплата се шаље поштанском упутницом **на администрацију „Браника“.**

У **Новом Саду,** 13. фебруара 1908.

Управа и уредништво „Браника“.

ТРГОВИНА.
НОВОСАДСКА ПИЈАЦА.

ИЗВЕШТАЈ

од 13. (26.) фебруара 1908. г.

I. Пшеница каквоће	— —	К 23·—	п.
„ II. „	— —	„ 22·—	„
Зоб — — — — — —		„ 15·—	„
Јечам — — — —		„ —·—	„
Кукуруз: — — — —		—·—	„
окрањен (нови)	—	„ 12·40	„

Продато је: 50 мтц. пшенице, — мтц. зоби — мтц. јечма и 100 мтц. кукуруза.

Марва, свињи и живина.

Волови по кили — — — — —	60—64	п.
Свињи тешки по кили — —	94——	„
„ средњи „ „ — — —	90——	„
„ лаки „ „ — — —	78——	„
„ мршави пар 180 – 200 круна		
Теоци по кили — — — — — —	1—12	п.
Јагањци по пару — — — —	30—36	„
Кљукане гуске по кил. 1 круна 40 п.		
Јаја 5 ком. — — — — — — — —	40	п.

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
У одсуству одговорнога уредника г. **Јанка Перића** одговара за уредништво **Тоша Грујић.**

ОГЛАСИ.

Салватор ПИВО
у бившој
Хуковој радњи за кратко време
као и друга
ИЗВРСНА ПИВА
може се увек свеже добити код
ЈОВАНА КОПОЛОВИЋА
гостионичара у Новом Саду.
80 3—10

КАЛМАР и ЕНГЕЛ
творница мотора и машина.
Варошко стоваришће: V., Lipót körút 18. sz. **У Будимпешти** Творница и биро: VI., Üteguteza 19. sz.
Препоручују како за вршење стројене тако и за млински рад своје најједноставније бензин-моторе, бензин-локомобиле, као и моторе са гасом, који усисава, а сви се могу видети кад раде на Lipót körút-у 18.

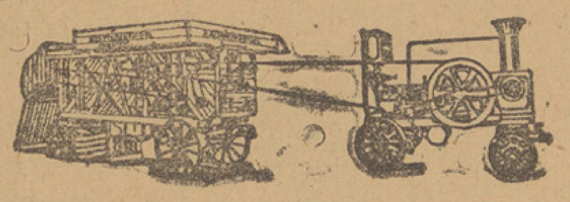

Потпуна гаранција за изврстан притисак.
Јединствена новина!
Овим моторима услед складног им рада и једноставне конструкције може лако управљати и сваки нестручњак.
Ценовници бесплатно. Јефтине цене.
ПЛАЋАЊЕ НА РАТЕ. 609 24-26

Кашаљ
КО
воли своје здравље, одстраниће га. **5245**
нот. овер. сведочаба потврђују повољан успех
најзерових
ГРУДНИХ КАРАМЕЛА
СА ТРИ ЈЕЛЕ.
Лекарски опробано и препоручено против **кашља, промуклости, катара, крквавости, катара у ждрелу, великог кашља и зацењивања.**
Пакет 20 и 40 потура.
Доза 80 потура. Може се добити код: Оскара Клајна, дрогерија код Црвеног Крста у Новом Саду, Љ. Стефановића сина у Новом Саду, Омера Попова у Карлову, К. Пероса, апотека у Бавништу, Светозара Михајловића, апотека у Ст. Пазови, Павла Вујашковића, трговца у Митровици, Стевана Штрасера, апотека у Карловцима, Јосипа Хондла, апотека у Руми, Карла Ирига, апот. у Апатину, Апотека Деодато у Петроварадину.
537 21-24

Ко жели
у загребачким или ванзагребачким листовима те календарима и пригодбеним књижицама
оглашивати
нека се потпуним поуздањем обрати на
Завод за оглашивање
К. Вранешевић
Загреб, Зрињски трг 19. 78 5—7

„Српско Братство“
једина је задруга, која поред исплаћивања *посмртнине* од 1000 или 2000 круна *води бригу и о сирочади.* Срби *родитељи*, ма које вјере били, будите што прије *редовни чланови*; а *имућни* се Срби моле, да буду пријатељи српске сирочади, па да се упишу за *добротворе* (који само једном плате 100 круна) или за *подупираче* (који сваке године плаћају по 6 круна). Уписе прима *Управа* (Zagreb, Ilica br. 7), а и *повјеренници*, гдје их има.
20 26-30

Стечај.
Књиговођу оспособљеног
потребује *Српска Чест. Кред. Задруга у Ст. Керу* (Szerb hitelszövetkezet Ó-Kér), који говори и пише мађарски и немачки; понуде са сведоџбама имају се **до 15. марта по р. к.** поднети управи, а место има заузети 1. априла; могу се и оспособљене женскиње пријавити. Почетна плата **К 1200·—.**
У **Ст. Керу**, 23. фебруара 1908.
86 1—3 **Управа.**

Преч. гг. свештеницима
јављам, да је изишла из штампе моја књига
ПРАЗНИЧНЕ ПРОПОВЕДИ ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ.
У књизи има 38 проповеди, — дакле уз многе празнике има и по две проповеди.
Цена је књизи у фином и јаком платненом увезу 3 круне и 30 филира (три и по динара). С поштарином 20 филира више.
Недељних проповеди немам више ни једног примерка ни од једне свеске.
У **Осеку** (Славонија).
свешт. **Александар Живановић.**
77 1-3 кр. професор.

Недостиживо средство за негу лица и руку јест једино прави

миомирисни сасвим нешкодљиви Silva crem. Одстрањује суједице, мрље, сунчане пеге и све остале нечистоће. **Најсигурније средство.** Може се и у јутро после прања употребити

8 теглице 4 Круне без даљег трошка, ако се но, вац напред пошаље. Где се не би могло добити, нека се наручи из **лекарне Salvator A. Koziak-Ruma.** 602 36—100

Централни Кредитни Завод Деоничарско Друштво у Новом Саду.

ПОЗИВ НА XVII. РЕДОВНУ ГЛАВНУ СКУПШТИНУ

У смислу § 19. друштвених правила позивају се овим г. г. деоничари на XVII. редовну главну скупштину Централног Кредитног Завода деоничарског друштва, која ће се одржати у суботу 8. (21.) марта 1908. године у 9 сахата пре подне у заводским просторијама.

Старе деонице за ову скупштину треба депоновати на благајници нашег завода.*)

*) § 24. друштвених правила гласи: у главној скупштини имају право гласања лично или по опуномоћеницима они деоничари, који своје деонице 8 дана пред главну скупштину депонирају на овом месту, где управа предходно нареди.

ДНЕВНИ РЕД:

1. Оверење чланова главне скупштине и закључак о правилном саставу исте.
2. Извештај управе о друштвеном пословању и поднашање биланције и закључних рачуна.
3. Извештај надзорног одбора о контролисању друштвених послова и о прегледању биланције и закључних рачуна.
4. Закључак о издавању разрешнице управи и надзорном одбору.
5. Предлог управе о подели постигнутог чистог добитка.
6. Избор два члана управе.
7. Избор надзорног одбора.
8. Избор тројице чланова главне скупштине за оверење скупштинског записника.

У Новом Саду, 8. (21.) фебруара 1908.

Управа Централног Кредитног Завода.

XVII. ПОСЛОВНА ГОДИНА.

Биланција од 31. децембра 1907.

ДУГУЈЕ — ПОТРАЖУЈЕ

АКТИВА		К	п	К	п
Благајница				202.768	93
Менице:					
Стање 31. децембра 1907.	5,315.823·61				
у реесконту	1,216.043·67	4,099.779	94		
инкасо менице		7.155	19	4,106.935	13
Хипотекарни зајмови		4,093.268	37		
цед. Центр. Хип. Банци	1,180.299.81				
„ Ungar. Allgem. Sparcassa	176.601·62	1,356.901	43	2,736.366	94
Реалкредити				12.100	—
Зајмови на личне обвезнице				135.055	41
Зајам комуне сл. кр. вароши Н. Сада				459.272	40
Зајмови на недељне улоге				7.928	—
Зајмови на панире од вредности				31.931	—
Зајмови на ручне залоге				17.071	—
Валуте и ефекти				1,239.843	97
Ефекти мировинског фонда				61.712	—
Кућа нашег завода				150.000	—
Зграде на нашој цигљани				38.000	—
Роба на стоваришту цигљане				62.311	25
Дужници:					
са подлогом		133.290	61		
по текућим рачунима и наша потраживања код горњих завода		304.087	95	437.378	56
Инвентар:					
главног одељења и филијале у Сенти		18.000	—		
наше цигљане		1.000	—	19.000	—
				9,717.674	**59**

ПАСИВА	К	п	К	п
Деоничка главница:				
1000 деоница по К 400·— I. емисије	400.000	—		
уплаћена свота на 1500 деоница				
II. емисије	600.000	—	1,000.000	—
Резевни фонд:				
редован	500.000	—		
добитак на деоницама II. емисије	18.000	—	518.000	—
Специјалан резервни фонд:				
неподигнута свота на старе деонице			6.200	—
Мировински фонд заводски чиновника и послужитеља			62.369	88
Улози			6,971.597	90
Купони наших деоница:				
неподигнута дивиденда			240	—
Веровници:				
по текућим рачунима			983.366	88
Транзиторне поште			51.839	37
Чист добитак			124.060	56
			9,717.674	**59**

Рачун губитка и добитка

ДУГУЈЕ — ПОТРАЖУЈЕ

РАСХОД	К	п	К	п
Плате			52.088	37
Станарина			5.541	66
Камате:				
на реесконтоване менице	137.604	62		
„ штедионичке улоге	305.090	36		
„ недељне улоге	4.972	47		
по текућим рачунима	57.788	41	505.455	86
Транзиторне камате			57.052	56
Порез:				
државни	16.530	30		
општински прирез	9.131	37		
друмарина	1.369	72		
пристојба обртничке коморе	454	50		
„ на земаљску болницу	860	—	28.345	89
Доходарина:				
на камате од штедионичких улога	30.509	04		
„ „ „ недељних улога	497	53	31.006	57
Трошкови:				
огрев, осветљење, огласи, поштарина и др.			16.944	12
Отпис од зграда			5.126	86
Отпис од инвентара			2.000	—
Отпис од сумњивих потраживања			2.132	13
Чист добитак			124.060	56
			829.754	**58**

ПРИХОД	К	п	К	п
Пренос добитка из год. 1906.			5.091	41
Кирија од наше куће по одбитку трошкова			7.671	30
Камате:				
од есконтованих меница	419.535	62		
» реал кредита	1.492	46		
» нашег улаганог прометног капитала	6.656	62		
» зајмова на недељне улоге	465	63		
» зајмова на личне обвезнице	36.461	83		
» хипотекарних зајмова	183.952	11		
» зајмова на папире од вредности	3.304	07		
» зајмова на ручне залоге	1.332	40		
» наших ефеката	66.229	44	719.430	18
Добитак од мењачких послова			6.687	75
Добитак од наше цигљане			22.487	89
Банкпровизија			68.242	57
Уплаћена свота од отписаних потраживања			143	48
			829.754	**58**

У НОВОМ САДУ, 31. децембра 1907.

За књиговодство:
Душан Матић,
подуправитељ.

ЧЛАНОВИ УПРАВЕ:

Н. Петровић, потпредседник. **Љуб. Стефановић**, председник. **Лаза Милошев**, управитељ.
А. Варађанин. **Др. Милан А. Ћирић.** **Г. Плавшић.** **Коста П. Миросављевић.** **Милош Мијатовић.**

Са главним и споредним књигама сравњено и у реду нађено.

84 1—3

ЧЛАНОВИ НАДЗОРНОГ ОДБОРА:

Ђорђе Велић. **Стеван Лекић.** **Младен Максимовић**

Власник и издавалац: деоничарско друштво „Браник“.

Штампарија деоничарског друштва »Браника«